

Izšla vsak četrtek in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12-50 din., četrt leta
6-50 din. Izven Jugoslavije
16 din. Naročnina se pošlje
na upravnništvo Slovenskega
Gospodarja v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Leta se dopolnjuje do
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon Interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Roka-
pisi se ne vračajo. Uprav-
ništvo sprejema naročnine,
inzerate in reklamacije.

Cene inzeratov po dogo-
voru. Za večkratne objave
primeren popust. Nezaprite
reklamacije se pošiljajo
preko.

Čekovni račun poštnega
urada Ljubljane št. 10.603.
Telefon Interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

30 številka

MARIBOR, dne 12. julija 1923.

57. letnik.

Seja vodstva SLS v Celju.

Notranjepolitični položaj naše države je za naš slovenski narod zelo nezadovoljiv in nejasen. Raja sicer v nobeni državi na svetu nimajo, v mnogih državah je celo mnogo hujše nego pri nas, davki se v povojni dobi, ko je denar tako nizko padel, v vseh državah z nizko valuto zvišujejo. Da tudi pri nas razmere ne morejo biti rožnate, vsak pameten človek razume; a kar nas Slovence in sploh prečane tlači, je krivična neenakost pri porazdelitvi bremen. Nejasen pa je naš notranjepolitični položaj zlasti vsled ravnanja sedaj vladajoče radikalne stranke, ki je v zagrebškem dogovoru pristala na sporazum, a se sedaj za to ne zmenja več, vsaj na zunanje. Tudi je našemu ljudstvu nejasno, zakaj Radič, s katerim naša stranka deluje, ne gre v Beograd, ko je vendar obljubil, da pošlje v Beograd toliko poslancev, kolikor jih bo opoziciji potreba. Da poda slovenskemu ljudstvu, ki je ob volitvah izrazilo naši stranki toliko zaupanje, jasnosti in da poizve tudi voljo naroda, je sklicalo načelstvo SLS zadnjo nedeljo, dne 8. julija sejo vodstva SLS v Celju. Nad sto članov vodstva, torej skoro polnoštevilno, se je udeležilo te seje. Načelnik SLS dr. Korošec je najprej podal poročilo o našem zunanje- in notranjepolitičnem položaju. Nato se je razvila živahna debata, ki je trajala nad tri ure. V debati so se slišale pač mnoge pritožbe, a jasno je tudi prišlo do izraza to-le splošno prepričanje, da je Jugoslovanski klub ravnal popolnoma v smislu naročil, ki jih je dobil od slovenskega naroda ob času volitev, ako je vztrajal doslej v Beogradu in ni zavzel abstinencijske taktike. Ljudstvo je volilo poslance zato, da ga zastopajo v Beogradu, ne pa da bi ostajali doma! Vodstvo je zato popolnoma odobravalo dosedanje taktiko Jugoslovanskega kluba, ki je taktika dela, in mu iznova izreklo neomajno zaupanje in zahvalo za njegovo delovanje za zakonodajno avtonomijo. Soglasno je bila sprejeta naslednja

resolucija:

«Vodstvo SLS je zaslišalo izerpno poročilo stranknega načelnika dr. Korošca o sedanjih političnih situaciji ter po temeljiti debati soglasno izrazilo svoje mišljenje, da se končno sklepi o taktiki Jugoslovanskega kluba donesejo neposredno pred začetkom jesenskega zasedanja narodne skupščine. Med tem se naj obdržujejo neprestani stiki z volilci, da se more nadaljna taktika določiti v popolnem skladu z narodno voljo. Vodstvo SLS naroča načelstvu stranke, da izvrši priprave volitev novih zaupnikov, da se more vršiti v prvih dneh v jeseni zbor zaupnikov SLS. V debati se je konstatiralo, da preziranje zagrebškega sporazuma, novo obremenjevanje za davki in dokladami na neenaki podlagi, gospodarsko zanemarjanje prečasnih krajev, preganjanje muslimanskega elementa v Bosni, ostri nastop proti hrvats-

kemu narodnemu zastopstvu in hujskanje belgrajskega časopisja nikakor ne služi ideji sporazuma, vsled česar je dosedanja taktika slovenskega narodnega zastopstva zelo otežkočena. Jugoslovanskemu klubu je izreklo vodstvo zaradi njegovega delovanja za zakonodajno samoupravo neomajno zaupanje in zahvalo.»

Nov vojaški zakon — strašno breme.

(Piše narodni poslanec F. Zebot.)

Kdor je imel priliko od blizu opazovati dolgotrajni boj poslancev Slovenske ljudske stranke proti starokopitnim določbam novega vojaškega zakona, mora priznati, da so naši zastopniki storili vse, kar se je dalo. O teži vojaške službe sem poročal v zadnji številki. Danes podam nekaj podatkov o velikem finančnem bremenu, ki ga nalaga novi zakon našemu ljudstvu: staršem, občini, davkoplačevalcem in še posebej kmetu. Naš klub sta v vojnem odseku zastopala poslanca Andr. Bedjanič iz Središča in Karol Škulj iz Dolnje vasi. Obadva sta se z veliko vstrajnostjo borila proti ostrosti vojaškega zakona, da bi tako preprečila zlo, ki grozi ugonobiti ne samo ono malo zadovoljstva, ki je še ostalo v našem ljudstvu, ampak uničiti naše ljudi tudi gospodarsko.

Vojaški odbor šteje 21 članov. Od Slovencev sta bila v njem samo gorej omenjena dva poslanca. Odbor se je posvetoval o zakonskem načrtu celih 14 dni. Te dni se razpravljala zakon v zbornici. Moja dolžnost je, da povem volilec, katere stranke so glasovale že v odseku za vse grozote, ki jih predstavlja nov vojaški zakon. Te stranke so:

1. srbska radikalna (vladna) stranka,
2. demokratska (liberalna) stranka,
3. nemška stranka in
4. stranka makedonskih Turkov.

Proti vojaškemu zakonu in vsem trdotam tega načrta so delovali in glasovali:

1. Slovenska ljudska stranka (Jugoslovanski klub),
2. bosanski avtonomisti-muslimani (Spahova organizacija),
3. srbski zemljeradniki (a samo deloma).

Glavni krivci, da bo nov vojaški zakon tepel ne samo naše fante-vojake, ampak bo strašno breme za starše, občine in davkoplačevalce, so demokrati in radikali. Demokrati dr. Lukinič in njegovi tovariši v odboru so predlagali še daljšo aktivno službovanje, nego vojni minister sam. Zahtevali so 24mesečno službo za vse vrste vojaštva. Tega niti vojni minister ni maral. Demokrati so kar tulili nad našimi poslanci, ko so predlagali šest-

mesečno ali vsaj 12mesečno službo. Kričali so demokrati nad našim Bedjaničem, ko je stavil predlog, da se naj določi aktivna služba v ozemlju domačega kadra, to je za slovenske fante v Sloveniji. Priporočamo slovenskim vojakom in staršem, da si za vse čase zabeležijo demokratsko postopanje in glasovanje glede vojaškega zakona.

V naslednjem navajam nekatera «mična» določila, ki so po zaslugi radikalov in demokratov prišla v vojaški zakon.

Kazen za vojne begunce. Po dosedanjih zakonih je bil vojaški obvezanec, ki je pobegnil od vojakov, ali je utekel čez mejo, oziroma se je skrival, sam odgovoren za svoj čin in tudi sam kaznovan. Po novem zakonu, ki so ga sprejeli radikali in demokrati, pa mora plačevati družina (starši, bratje in sestre) vojnega begunca veliko denarno globo za pobeglega člana družine. Ta kazen znaša v mnogih slučajih celo več kot celoletni davek. Naši poslanci so govorili proti tej določbi in so dokazovali, da sorodniki ne morejo prav nič za to, ako sin ali brat pobegne ali se skrije. A vse dokazovanje in protipredlogi so bili zaman. Demokratom in srbskim radikalom se imamo zahvaliti za to «dobroto».

Vojaška taksa. Po avstrijskem zakonu se je morala vojaška taksa plačevati za čas aktivne službene obveze, to je do 32. leta. In taksa se je plačevala v državno kaso. Po novem vojaškem zakonu pa se bo ta taksa stekala v «remontno-komorski fond». Takso bo plačal vsak, ki je nesposoben in sicer od 21. do 50. leta. V Sloveniji se bo plačevala vojaška taksa po višini davkov. Kdor plača 1000 K davka, bo plačal 500 K vsakoletne vojaške takse. Ker je Slovenija hujše obdačena nego Srbija, je ta davek za naše kraje neznosna krivica. Niti polovica ljudi ga ne bo mogla plačevati. Gg. Bedjanič in Škulj sta na vse mogoče načine to dokazovala, a pri srbskih radikalih in demokratih je pametna beseda bob v ste-no. Taksa bo nesla na leto več sto milijonov dinarjev. In oficirji bodo s tem denarjem ravnali po svoje brez kontrole parlamenta.

Vojaške dajatve. Srbska vojska in tudi sedanja jugoslovanska vojska ne pozna trena. Ob priliki vojaških vaj ali mobilizacije mora dati kmet armadi na razpolago vole, konje, vozove, vprego in celo hlapca. Vse to zaveže Srbi «komor». Poleg tega pa se še nalaga kmetu nov davek ali takozvani «remontni porez». Ta davek znaša 5% vsakoletnih davkov prizadetega posestnika. Proti tej strašni krivici, ki se bo godila našim kmetom, sta Bedjanič in Škulj nastopila z vso silo. Izvajala sta, da te krivice kmet ne bo mogel prenesti. A tudi tu so srbski radikali in demokrati zavrnili naše predloge. Večina je sprejela vladni predlog. Tu se zopet vidi, koliko našemu kmetkemu ljudstvu škoduje nesrečna Radičeva zapečnjenska politika. Če bi prišel on s svojimi 70 poslanci nam na pomoč, bi srbske stranke ne mogle

V libijski puščavi.

Roman.

Angleški spisal A. Conan Doyle.

(Dalje).

«Povejte mu, da smo vsi enako bogati!»
«Torej pa sami izberite enega, ki pojde z damami.»
«In drugi —?»

Dragoman je skomignil z rameni.
«Dobro», je dejal polkovnik. «Ako naj samo eden izmed nas uide smrti, je jasno, prijatelji, da mora to biti Belmont, ki je oženjen in ima ženo seboj —»
«Da da! Belmont naj bo!» je vzkliknil Fardet.

Tudi jaz mislim, da je tako edino prav! je dejal Stephens.

Toda Irec ni hotel niti poslušati takih predlogov.
«Ne ne! Nikdar ne! Vsi smo enaki! Ali ostanemo vsi živi, ali pa vsi poginemo!»

Prepirali so se in se končno prav za resno skregali v tem sporu velikodušne nesebičnosti. Nekdo je predlagal, naj gre polkovnik, ker je najstarejši. Polkovnik pa se je hudo ujezil na take besede.

«Pa menda zares mislite, da sem že osemdesetleten starec —? Take opazke so čisto neumestne!»

«Dobro, dobro!» je rekel Belmont. «Pa recimo, da nobeden noče iti.»

«To pa ni preveč pametno!» je dejal Fardet. «Poglejte, prijatelji! Zenske bodo na vsak način odpeljale seboj. Ali naj same potujejo, ali naj same ostanejo sredi teh — divjakov? Bolje, da gre eden izmed nas z njimi, da jim pomaga, svetuje —»

Osupli so se spogledali. Kar je povedal Fardet, je bilo čisto res, — toda kako bi mogel katerikoli izmed njih zapustiti svoje tovariše —?

Emir sam je dal nasvet.

«Poveljnik pravi», je razlagal Mansur, «da če se že ne morete sami odločiti, pa prepustite odločitev Alahu in srečkajte!»

«Res bo najbolje», je dejal polkovnik in tovariši so mu prikimali.

Molah je pristopil. Štiri koščke lesa je držal med prsti, tako da so konci v enakih dolžinah moleli izza njih.

«Pravi, da tisti dobi kamelo, ki potegne najdaljši les», je razlagal Mansur.

«Ali naj velja — brezpogojno?» je vprašal še polkovnik.

Vsi so pritrdili.

Dervişi so se zbrali v polkrogu pred ujetniki. Zibajoči se vratovi kamel so moleli iznad njihovih glav. Pred ujetniki je gorel ogenj, ki so si pri njem beduini skuhal večerjo, in je z rdečim plapolajočim sijajem osvetljeval gručo. Emir je stal pred ognjem, njegove trde, bodeče oči so ostro merile ujetnike. Nekoliko v stran so se sedele na kamelah ujetnice, pripravljene za odhod. Z nemo grozo so zrle na usodno žaloigro, ki bi naj v par trenutkih odločila o življenju ali smrti vsaj treh njihovih dragih tovarišev-sopotnikov.

Z zlobnim nasmeškom na dobelem licu je stopil molah bliže in molel predse sklenjeno pest s štirimi lesovi. Belmont je bil prvi na vrsti.

Nehote je zastokal in njegova soproga je zaihtela.

Potegnil je —.

Za njim je pomolil molah pest Fardetu. Njegov les je bil za dva centimetra daljši ko Belmontov.

Tretji je potegnil Cochrane. Njegov les je bil daljši nego Fardetov. Stephens je potegnil najkrajši košček.

Cochrane je zmagal v tej strašni loteriji —.

«Rad prepustim vam svoje mesto, Belmont!» je dejal. «Nimam žene ne otrok in prijateljev tudi ne. Pojdite s soprogo, jaz pa ostanem —»

«Nikakor ne! Pogodba je pogodba! Kakor smo si domenili, tako naj ostane! Potegnili ste najdaljši les in z ženskami pojdete!»

«Emir pravi, da morate takoj v sedlo!» je povedal Mansur.

Beduin je vlek polkovnika k prazni živali —.

«Naj potuje z zadnjo stražo!» je naročil emir po-bočniku. «In ženske tudi vzemite vi seboj!»

«In tale pes, ta dragoman —?»

«Naj ostane pri moških ujetnikih.»

«In kaj bo z njimi?»

«Pobijte jih — vse!»

VIII.

Seveda ni nobeden izmed treh ujetnikov razumel arabskega povelja in ne vedeli bi, kaj je naročil emir, da ni bilo Mansurja.

Njegove najhujše slutnje so se uresničile, — dervişi ga niso več potrebovali, malomarno naročilo emir-jev ga je nakratko obsodilo v smrt —. Podlež je dobil zaslužen plačilo za izdajstvo in za odpad od vere.

Z obupnim krikom se je nesrečnež vrgel na obraz, ko je čul emirjeve besede, kakor blazen se je oklepal roba njegove volnene halje.

Emir je potegnil za burnus, pa Mansur ni izpustil. In sunil ga je z nogo v glavo, zlobno, nepotrpeljivo, kakor človek sune v stran nadležnega psa —. Dragomanov rdeči tarbuš je odletel po zraku in stokajoč in javkajoč se je zavalil Mansur po pesku —.

Završalo je po taboru. Emir Abd Er-rahman je zajezdil kamelo in dervişi so začeli odhajati. Širokopletati pobočnik in molah sta ostala in kakih 12 ljudi z njima. Ti bi naj opravili rabeljski posel nad ujetniki.

Najhujši trenutek je prišel — treba se je bilo ločiti, ločiti za življenje —.

Vsi trije so se obrnili k mestu, kjer so čakale ženske na odhod. Roke so imeli še sicer zvezane, pa straže jih niso več držale za vrvi.

«Pogum Eleonora!» je govoril Belmont ženi. «Škoda da je tako prišlo! Najbrž je rešitev čisto blizu — pa prišla bo prepozno —. Storili smo, kar smo mogli —»

Prvič odkar so prišli dervişi v roke, je obup premagal in potrl močno dušo gospe Belmontove. Z rokami si je zakrila lice in krčevito ihtenje ji je stresalo telo.

«Ne jokaj, ljuba, draga moja —! V sreči in ljubezni sva preživela najina leta —. Pozdravi prijatelje